

Від Видавництва.

Печатаючи ці спомини Осипа Левицького, сотника Галицької Армії, звертаємо увагу української суспільности на це, що вони являються немов другим боком медалі, вирізьбленої споминами Дра Осипа Назарука п. з. „Рік на Великій Україні.“

Як у споминах п. Назарука головна увага присвячена політичним відносинам і характеристикам, а на військові тільки тут і там кинено одну або другу смугу світла (оскільки це було потрібне для освітлення політичних відносин), — так у цих споминах якраз навпаки: життя й трагедія Українського Війська з Галичини займає головно увагу автора, а на політику він тільки тут і там озирається, як на джерело нещастя, що падуть на військо.

З цих споминів українська суспільність вперше довідається про це, як скоро галицьке військо виробленим в Галичині способом праці між народом трафило до душі народньої маси

також на Великій Україні. Це дає нам Галичанам не тільки внутрішню сатисфакцію, але й обов'язок іти туди, на землі Великої України, щоби піднести в них національну свідомість бодай до галицької висоти. З другого знов боку це дає всім Українцям міцні аргументи перед світом на те, що тільки українська влада й українська армія може трівало успокоїти український народ. Ці місця споминів, які представляють довіря народніх мас до галицької армії й влади, повинні наші місії й публіцисти за кордоном як найскорше помістити в чужій пресі з відповідними коментарями й перспективами — та поти їх повторяти чужій публиці на всі лади, аж поки не переконаємо чужу опінію, що це правда, з якої треба витягнути консеквенції в ім'я трівалого мира Європи.

Таким чином українська суспільність, дякуючи скорій праці галицьких працьовників, вже тепер може собі виробити погляд на відносини Великої України і на працю та долю Галичан, яких туди загнала воєнна хуртовина. Ждемо ще тільки докладних і ясних споминів тих Галичан, що видержали ще довше на Великій Україні і навіть перейшли зі зброєю за Дніпро. Спомини їх малиб спеціальний інтерес для

української суспільности й історії, бо Лівобережна Україна (в порівнанню з Правобережною) має розмірно мало місцевостей і діячів, звязаних з національною історією українського народу.

Вся ця мемуарна праця Галичан важна не тільки сама собою. Хто знає, чи ще більша вага її не полягатиме на тім, що вона спонукає може наших наддніпрянських братів зі свого боку і в своїм світлі представити докладно великі події, які переживає наше покоління.

ooo

I.

Як дбало Придніпрянське Правительство про Галицьку Армію.

Ніколи не забуду хвилі переходу Галицької Армії на територію Великої України. Відділ, в яким я, як „аліквідований“ пачальник Окр. Доповняючої Команди Бережанп, їхав (Команда Етапу III. Корпуса), — переходив річку Збруч ранком дня 17. липня 1919 р.

За нами дими та мрака, — перед нами за горбків щідіймалося розкішне, чисте сонце.

Неймовірні верениці обозів, у яких перемішалися всі барви та мабуть і всі роди галицьких дожорслих живучих істот від чоловіка до курки, струею просувалися між горбками. Старі люди, жінки плакали, прощаючися може й на все з рідною землею. Хлопці співали . . . Вони співали і в радості і в хвилі болю та страждання. Тепер співом заглушити хотіли біль, що гриз серце.

Тужливою мелодією зазвучала десь гармонія і втихла . . . За нами мрака . . . За нами і сльози та горювання наших жінок та дітей, — за нами вже бідна та любовю багата рідна земля . . .

Та перед нами сонце і надія . . .

„На Україну велику . . .“ гомонить пісня. Молодий стрільчик, що іде біля мого возу, так і переливається весь у пісню. Він ні не чує, ні не бачить нічого . . .

Мені чомусь захотілося з ним говорити. Як то . . . ? Мені з болю рветься усяка думка — а він розходитьсь у пісню. Не вжеж не однакова наша доля ?

„Щож“, каже, „плакати я не буду. Хай вороги плачуть. Або то стільки світу, що у вікні? Ми на Україні через зиму, а на весну вернемо домів. І знов співати будемо над Збручем. Ну, а тепер: ліпший хорунжий як мертвий генерал. Як не можна там, то зачнено звідси.“

Так ішла Галицька Армія на Україну. Хто з співом, хто з плачем — та всі з одною надією.

Усе, що прийшлося пережити цій армії на Україні за час від переходу за Збруч до її трагічних переживань весною 1920 р., це низка подій, які не сміють в історії пройти безслідно. Хотьби тільки з огляду чисто научного. У цей період змагання за долю українського народу виявлено було стільки праці, терпеливості та посвяти, що через них наше місце в історії визвольної боротьби побіч Сербів, які, що правда, ізза відмінної чим у нас, а сприяючої їм політичної констеляції та і завдяки своєму доцільному політичному проводови, узяли за свій героїзм і зеднання усього свого народу. Оцінювати наші політичні промахи